

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK İHTİYAÇ ÖRÜNTÜLERİNE İLİŞKİN BİR İNCELEME

THE EFFECT OF SEX AND THE FIELD ON THE PSYCHOLOGICAL NEED PATTERNS OF UNIVERSITY STUDENTS

M. Zeki ILGAR¹, Şükrü ADA¹, Semra COŞKUN¹

ÖZET

Bu çalışmada RPD ve Sınıf Öğretmenliği ana bilim dalı öğrencilerinin Psikolojik ihtiyaç örüntüleri incelenmiştir. Çalışmanın amacı RPD alanında eğitim gören öğrencilerin Psikolojik İhtiyaç örüntülerinin farklılaşmadığını saptamaya çalışmaktır.

Araştırmanın örneklemini 137 si RPD anabilim dalı 143 ü sınıf öğretmenliği anabilim dalı olmak üzere 280 öğrenciden oluşmuştur. Örnekleme 134 kız 146 erkek öğrenci alınarak cinsiyet faktörünün rolü de incelenmiştir.

Araştırmada Ilgar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ile Kuzgun (1989) tarafından uyarlanan Edvars Kişisel Tercih Envanteri (EKTE) kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programıyla analiz edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre RPD anabilim dalı öğrencilerinin duyguları anlama, değişiklik, ilgi görme, başkalarına yardım, yakınlık gibi psikolojik ihtiyaçlara öncelik verdiklerini söyleyebiliriz. Ayrıca erkeklerde karşı cinsle ilişki, uyma, sebat psikolojik ihtiyaçları erkeklerde, duyguları anlama, ilgi görme psikolojik ihtiyaçları ise kızlarda öncelikli bulunmuştur

SUMMARY

In this study, the effect of sex and the field on the psychological need patterns of university students. The goal of the study is to ascertain whether the psychological need patterns of the ones taking education in the field of GPA Department change or not.

The patterns of the research consist of 140 students including 59 students from Guidance and Psychological Advisery Department, 81 from Primary School Teaching Department, and 70 of them are female and 70 of male.

In the research, Edwards Personal Preference Inventory, adapted by Kuzgun, and Personal Information Form, prepared by Ilgar, have been used. The data acquired have been analyzed in the environment of computer through SPSS programme.

According to research findings we may say that GPA Department Students attach importance to understanding the psychological needs such as the feelings, change, empathy, help the others, and sympathy

GİRİŞ

İnsanlar, fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayarak bütün boyutlarıyla doyumlu, mutlu ve huzurlu bir yaşam sürdürebilmek için içten ve alıştan gelen uyarıcılara uygun tepkiler verme eğilimi göstermektedirler. Bu uyarıcılar, psikoloji literatüründe güdü veya ihtiyaç olarak adlandırılırlar.

Gerek Maslow, gerekse diğer psikologlar tarafından farklı sınıflamalarla ele alınan ihtiyaçlar genel yapıları itibarıyla biyolojik, psikolojik ve sosyal içerikli kabul edilirler. Davranışların temel belirleyicilerinden biri olarak kabul edilen ihtiyaçların farklı özelliklere sahip bireylerde nasıl bir dağılım gösterdiği konusunda yapılan araştırmalar bize insanları anlamada önemli ipuçları sunmuştur.

Bu çalışmada iki farklı alanda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin ihtiyaç örüntülerindeki farklılıklar incelenmiştir. Ayrıca cinsiyetin ihtiyaçlar üzerinde nasıl bir rol oynadığı da ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla

araştırmada cevaplanmaya çalışılan sorular şunlardır:

1. Sınıf öğretmenliği ve PDR alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin ihtiyaç örüntüleri farklı mıdır?

2. Kız ve Erkek öğrencilerin ihtiyaç örüntüleri arasında fark var mıdır?

İhtiyaç (Güdü, kişisel tercih) insanın yaşamını sürdürebilmesi için, belli zamanlarda, belli ölçülerde karşılanması gereken gereksinimdir. (Ülgen, 1997. s.57) ihtiyaçlar döngüsel, birkez ortaya çıkıp karşılandıktan sonra yok olmazlar. Yaşam devam ettiği sürece varlıklarını sürdürürler.

Güdülerin nasıl edinildikleri konusunda farklı görüşler vardır. Bazılarına göre güdüler doğuştan gelir. Doğuştancı yaklaşım dediğimiz bu görüş güdüleri kalıtsal olarak ele alır. Buna karşın davranışçılar güdülerin koşullanmalar ve model alma yoluyla öğrenildiğini, pekiştirme yoluyla kalıcılaştığını savunmaktadırlar.

¹Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü/ ERZURUM

İnsancıl yaklaşım ise Maslow'un kuramında ifadesini bulur. Maslow'a göre, güdülerin temelinde ihtiyaçlar vardır. Birey bu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla harekete geçer. Bu ihtiyaçlar hiyerarşik bir yapı içerisinde bulunurlar. İhtiyaçlar hiyerarşisi, fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik, yakınlık-sevgi, saygınlık, bilme-tanım, estetik ihtiyaçlar, kendini gerçekleştirme şeklindedir. (Bacanlı, 1999, s.152)

Bilişsel yaklaşım ise, algılamaya önem verir. Bu anlayışa göre insanlar dışarıdan aldıkları duyum veya uyarıları kendi öznel dünyalarında organize eder, yapılandırır ve yeniden anlamlandırır. (Özbay, 1999, s. 171) Bilişsel yaklaşımı savunanlar güdülenmenin içsel boyutuna önem vermektedirler. İhtiyaçları, birincil ve ikincil ihtiyaçlar olmak üzere iki grupta toplayanlar da vardır. Birincil ihtiyaçlar daha çok fizyolojik; ikincil ihtiyaçlar ise psikolojik ve sosyolojik kökenlidir. Birincil ihtiyaçlar doğuştan ve evrensel, ancak karşılanma yolları öğrenilmiştir. İkincil ihtiyaçlar ise psikolojik ve sosyolojik kökenlidir. Birincil ihtiyaçlar doğuştan ve evrensel, ancak karşılanma yolları öğrenilmiştir. İkincil ihtiyaçlar ne doğuştandır ne de evrensel; ne yaşam için zorunludur ne de homeostatik denge ile ilgilidir. Ama tecrübeyle öğrenilmiştir. Bireyden bireye, kültürden kültüre değişir. (Ülgen, 1997, s.57-58)

Güdüler deneyim ve davranışların yapılandırılmasında diğer iç ve dış etkilerle birlikte ortaklaşa yer alan iç faktörlerdir. Güdüler deneyim ve davranış referans çerçevesine, başka iç ve dış faktörlerle işlevsel ilişki içine girer. (Şerif, 1996, s.354)

20. yüzyılda güdülerin insanlarda yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, kültür ve değişkenler açısından nasıl bir örüntü oluşturduğuna ilişkin pek çok araştırma yapılmıştır.

Edwards norm çalışmalarını yürütürken 1509 Üniversite öğrencisine EPPS'yi uygulayarak erkeklerin, başarıma, özerklik, başatlık, karşı cinsle ilişki, duyguları anlama, saldırganlık, ilgi görme, kendini suçlama, değişiklik arama ve şefkat gösterme gibi alt testlerde kızlardan daha yüksek puan ortalamaları elde ettiklerini ortaya koymuştur.

Amerika Birleşik devletlerinde yapılan bir çalışmada Üniversite öğrencileri ile yetişkinlerin ihtiyaç örüntülerinin farklı olduğunu ortaya konmuştur.

Levit ve arkadaşları (1962) yaptıkları çalışma sonucunda Hemşirelik okulu öğrencilerinin Üniversite öğrencilerinden farklı kişisel tercihleri olduğunu tespit ettiler. Bu çalışmada hemşirelik okulu öğrencilerinin

düzen, ilgi gösterme, kendini suçlama ve şefkat gösterme alt testlerinde üniversite grubundan daha yüksek ; başarıma, bağımsızlık, başatlık ve saldırganlık alt testlerinde ise daha düşük puanlar aldıkları tesbit edilmiştir.

Moomuw ve Hayden (1969) iki yıllık yüksekokulların teknik eğitim ve sosyal bilim alanlarında okuyan öğrencilerin ihtiyaç örüntülerinin farklı olduğunu gösterdiler.

Pietrosefa (1970) üniversitede farklı eğitim programlarına devam eden öğrencilerin farklı ihtiyaç sıralaması gösterdiğini ortaya koymuştur.

Mataruzza ve ark. (1964), Simon ve ark. (1973) Sheppard ve ark. (1974) polislerle ilgili yaptıkları çalışmalarda gösteriş ve karşı cinsle ilişkiler alt testlerinde polislerin genel erkek popülasyonundan daha yüksek puan aldıklarını tespit ettiler.

Gray (1963) öğretmenlerin, muhasebecilerin ve makine mühendislerinin ihtiyaç örüntülerini inceledi. Sonuç olarak muhasebeciler ile makine mühendisleri arasında bir fark bulunamazken muhasebecilerle karşılaştırıldığında öğretmenlerin uyarılık, yakınlık, duyguları anlama, ve şefkat gösterme alt testlerinden muhasebecilerden daha yüksek puan aldıklarını muhasebecilerin ise başatlık, başarıma, kendini suçlama ve sebat alt testlerinden daha yüksek puan aldıklarını saptamıştır. Ayrıca makine mühendisleriyle karşılaştırıldığında öğretmenlerin yakınlık, duyguları anlama, ilgi gösterme, şefkat gösterme alt testlerinden daha yüksek ortalamalar elde ettiği tespit edilmiştir.

Ülkemizde bu alanda ilk araştırma Kaner (1981) tarafından yapılmıştır. Psikologlarla, çocuk doktorlarının ihtiyaç örüntülerinin incelendiği çalışmada doktorların sebat psikologların ise duyguları anlama ihtiyaçlarına en üst sırada yer verdikleri ortaya konmuştur.

Öztürk (1983) ilkökul öğretmenleri ile vergi memurlarının ihtiyaç sıralamalarını karşılaştırdığı çalışmada öğretmenlerin şefkat gösterme, yakınlık ve duyguları anlama ihtiyaçlarına üst sıralarda; başarıma, kendini suçlama ve karşı cinsle ilişki ihtiyaçlarına alt sıralarda yer verdiklerini saptamıştır.

Dilekmen (1989) lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçları konulu Yüksek Lisans tezinde bu öğrencilerin sebat, değişiklik, başkalarına yardım etme, başarıma ve duyguları anlama ihtiyaçlarının ilk sıralarda; karşı cinsle ilişki, bağımsızlık, gösteriş ve saldırganlık ihtiyaçlarının alt sıralarda görüldüğünü ortaya koymuştur.

Kuzgun (1984) üniversite öğrencilerinin farklı mesleklere hazırlanan psikolojik ihtiyaçlarını

nasıl sıraladıklarını belirlemek için yaptığı çalışmada farklı mesleklere hazırlanma ve cinsiyetin etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın evrenini 1999-2000 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi K.K. Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği ve RPD anabilim dalı öğrencileri oluşturmuştur. Örneklem olarak sınıf öğretmenliği anabilim dalında okuyan 143 öğrenci ile RPD anabilim dalında okuyan 137 öğrenciden oluşturmuştur. Bu öğrencilerin 134 ü kız, 146 sı erkektir.

Veri Toplama Araçları Araştırmada Edwars tarafından geliştirilen Kuzgun (1989) tarafından uyarlanan Edwars Kişisel Tercih Envanteri ile araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Edwars Kişisel Tercih Envanterinde 15 psikolojik ihtiyaç ele alınmıştır. Bu ihtiyaçlar ve kısa tanımlamaları aşağıda sunulmuştur.

Başarma: Başarılı olmak için elinden geleni yapma, beceri ve gayret isteyen işleri başarmaya çalışma.

Uyma: Başkalarının beklentilerine uygun davranma, tavsiyelere büyük önem verme, başkalarının liderliğini kabul etme.

Düzen: Yazılı materyali, eşyaları tertipli düzenli tutma, güç bir işe başlamadan plan yapma ve ayrıntılı işleri düzene koyma.

Gösteriş: Nükteli ve kurnazca şeyler söyleme, eğlenceli şakalar yapma ve başkalarının ilgisini çekmeye çalışma.

Bağımsızlık: Düşündüğünü söyleme, isteklerine göre hareket etme, kararlarında etki altında kalmama ve geleneklere aykırı davranma.

Yakınlık: Vefalı olma, arkadaş gruplarına katılma, insanlarla güçlü ilişkiler kurma.

Duyguları anlama: Kendi duygularının farkına varma, başkalarının neler hissettiklerini anlama.

Yardım: Bir güçlüğü karşılaştığında başkalarından yardım sağlama, kişisel sorunlar karşısında başkalarının anlayış ve sempatisini sağlama.

Başatlık: Kendi görüşünü kabul ettirmek için tartışma, bulunduğu grupta lider olma ve başkan olmak için çalışma.

Kendini suçlama: Bir hata yapınca kendini suçlu hissetme, bir haksızlık yapınca kendini kınama.

İlgi-Şefkat gösterme: Sıkıntıda olan arkadaşlara yardım etme, talihsiz ve yoksul insanlara destek olma, başkalarına sevgi ve anlayış gösterme.

Değişiklik: Yeni ve değişik şeyler yapma, seyahat etme, yeni yerler ve insanlar tanıma, değişik işler deneme.

Sebat: Bitirinceye kadar bir iş üzerinde çalışmak, alınan işi bitirinceye kadar çalışmak.

Karşı cinsle ilişkiler: Karşı cinsten kimselerle gezmek, karşı cinsten kişilerle sosyal etkileşimde bulunmak.

Saldırganlık: Zıt görüşlere saldırmak, başkalarını herkesin önünde eleştirmek, başkaları ile eğlenmek.

İşlem Ölçme araçları öğrencilere sınıf ortamında araştırmacılar gözetiminde gruplar halinde uygulanmıştır. Veri analizleri SPSS WINDOWS programıyla gerçekleştirilmiştir

BULGULAR

Yapılan veri analizleri sonucunda RPD anabilim dalı öğrencileri ile sınıf öğretmenliği (SÖ) anabilim dalı öğrencilerinin psikolojik ihtiyaç örüntüleri tablolastırılarak aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. PDR ve Sınıf Öğretmenliği ABD Öğrencilerinin Arit. Ortalama Standart Sapma ve T Değerleri

Değişkenler	PDK ANABİLİM DALI ÖĞ.		SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ABD ÖĞ.		t
	Ort.	SD	Ort.	SD	
Başarma	15.203	4.064	15.706	3.450	-0.805
Uyma	11.293	3.459	11.851	3.439	-0.942
Düzen	10.745	5.791	12.555	4.883	-2.001*
Gösteriş	12.169	4.426	11.345	4.165	0.425
Bağımsızlık	15.593	4.913	14.998	3.860	0.010
Yakınlık	15.508	4.178	15.691	3.964	0.090
Duyguları Anl.	19.406	4.518	18.123	4.234	0.395
İlgi Görme	16.525	4.078	17.333	4.795	0.348
Başatlık	14.796	4.751	17.390	4.627	-3.015*
Kendini Anlama	13.457	3.874	14.864	4.628	0.084
Başkalarına Yardım	16.440	6.600	17.370	3.420	0.410
Değişiklik	19.661	18.909	17.086	4.396	0.120
Sebat	14.406	4.437	14.370	4.539	0.892
Karşı Cinsle İlişki	10.610	5.968	10.037	6.057	0.859
Saldırganlık	13.670	3.716	14.728	4.059	0.230

* p<0.05

Yukarıdaki tablo incelendiğinde başatlık ve düzen değişkenlerinde anlamlı düzeyde sınıf öğretmenliği ABD ile PDR ABD arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu anlaşılmaktadır. Her grubu ayrı ayrı ele aldığımızda PDR Anabilim dalı öğrencilerinin “duyguları anlama”, “değişiklik”, “ilgi görme”, “başkalarına yardım”, “yakınlık” gibi ihtiyaçlara daha çok önem verdikleri buna karşılık “k. cinsle ilişki”, “düzen”, “uyuma” ve “gösteriş” ihtiyaçlarına son sıralarda yer verdikleri: Sınıf öğretmenliği ABD öğrencilerinin ise “başatlık”, “duyguları anlam”,

“ilgi görme”, “değişiklik” ihtiyaçlarına daha çok önem verdikleri görülmektedir.

Bu araştırmada PDR öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının tercih ettikleri alanla ne ölçüde bağdaştığı incelenmeye çalışılmıştır. Bulgular sınıf öğretmeni adaylarıyla rehber öğretmen adaylarının ihtiyaç örüntülerinin fazla farklılaşmadığını ortaya koysa da önem verilen psikolojik ihtiyaçların alanla bağdaştığını ortaya koymaktadır. “Duyguları anlama”, “başkalarına yardım”, “yakınlık” gibi psikolojik ihtiyaçlar öncelikli sıralarda çıkmıştır.

Tablo 2. Kız ve erkek öğrencilerden elde edilen aritmetik ortalama standart sapma ve t değerleri.

Değişkenler	KIZ ÖĞRENCİLER n=134		ERKEK ÖĞRENCİLER n=146		t
	M	SD	M	SD	
Başarma	15.828	3.772	15.171	3.659	0.626
Uyuma	10.771	3.172	12.478	3.521	-3.003*
Düzen	11.342	5.534	12.242	5.139	0.639
Gösteriş	11.500	4.207	11.585	4.383	0.295
Bağımsızlık	15.585	4.454	14.885	4.095	0.956
Yakınlık	15.314	4.212	15.914	3.893	0.877
Duyguları Anl.	19.800	4.138	17.528	4.363	3.161*
İlgi Görme	17.842	4.480	16.142	4.407	2.263*
Başatlık	16.157	4.936	16.414	4.762	-0.314
Kendini Anlama	13.900	4.114	14.642	4.606	-1.00
Başkalarına Yardım	17.242	3.398	16.714	3.687	0.882
Değişiklik	20.200	17.206	16.142	4.672	1.904
Sebat	13.614	4.160	15.157	4.241	-2.061*
Karşıt Cinsle İlişki	7.900	4.908	12.657	6.100	-5.083*
Saldırganlık	14.871	3.880	13.700	3.957	1.773

* p<0.05

Cinsiyete ilişkin tablo incelendiğinde psikolojik ihtiyaçların önemli ölçüde farklılaştığı anlaşılmaktadır. İki grup arasında en çok farklılaşma “k. cinsle ilişki”, “sebat”, “duyguları anlama”, “ilgi gösterme” ve “uyuma” gibi psikolojik ihtiyaçlarda görülmektedir. Erkeklerde “karşıt cinsle ilişki”, “uyuma” ve “sebat”

ihtiyaçları; kızlarda “duyguları anlama” ve “ilgi görme” ihtiyaçları p<0,05 düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Bu bulgular Dilekmen’in bulgularıyla da benzeşmektedir. Erkek üniversite öğrencilerinin “karşıt cinsle ilişki” ihtiyacının kızlara göre yüksek olması Türk kültürünün yapısıyla uygunluk göstermektedir.

KAYNAKLAR

1. Bacanlı, H.(1999) Gelişim ve Öğrenme, Nobel Yay., Ankara.
2. Dilekmen, M. L. (1996), Lise Öğrencilerinin Psikolojik İhtiyaçları. Y. Lisans Tezi, Ankara Ün. Bilim Ens.
3. Gray (1963) Needs and Values in Three Occupations, J.T. Personnel Guidance Journal
4. Hayden C.(1969) Aynı.
5. Kaner, S. (1981), Psikolog ve Çocuk Doktorlarının Gereksinimi Örüntüleri, Lisans Tezi, Ankara Ün. Sos. Bil.
6. Kızgın Y. (1985) Edvars Tercih Envanterinin Türkiye’de Güvenilirlik ve Geçerliliği, Ankara Ün. Eğitim Bilimleri Fak. Dergisi.
7. Levit, E.E ve Ark. L8 (1962) T. Student Nurse, The Collage Woman and The Graduate: A Comparative Study. Nursing Research.
8. Moomuw, R.C.(1996) Personality New York. Oxford Ün. Press.
9. Özbay, Y. (1999) Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, Empati Yayınları, Trabzon.
10. Öztürk, M. (1983) İki Meslek Grubundaki Breylerin Psikolojik Gereksinimi Örüntüleri, Y. Lisans tezi Ankara Üni.
11. Pietrofes, J.I. (1970) A Compariscon of the Need Structure of Collage Students Enrolled in Diffrent Acedemik Majors.
12. Şerif, M. (1996) Sosyal Psikolojiye Giriş, Sosyal Yay., İstanbul.